

Dr hab. Inetta Nowosad, prof. UZ
Uniwersytet Zielonogórski

RECENZJA

pracy doktorskiej Pani mgr Anny Abramczyk na temat:

**ZUSAMMENHANG ZWISCHEN DER KOMPETENZENTWICKLUNG UND DER
EINBEZIEHUNG EINER BESTIMMTEN STRATEGIE IN DIE PÄDAGOGISCHE PRAXIS
AM BEISPIEL DES KOOPERATIVEN LERNENS**

(Związek między rozwojem kompetencji zawodowych nauczyciela a włączeniem określonej strategii do praktyki edukacyjnej na przykładzie koncepcji kooperatywnego uczenia się)

napisanej pod kierunkiem Prof. Dr. Susanne Jurkowski

**przewidzianej do obrony w Dolnośląskiej Szkole Wyższej we Wrocławiu,
Wrocław 2022, s. 187.**

Na wstępie pragnę zaznaczyć, że Autorka podjęła się w prowadzonych przez siebie penetracjach badawczych bardzo istotnego, o znaczeniu praktyczno-społecznym, zagadnienia z dziedziny szeroko postrzeganej instytucjonalnej praktyki pedagogicznej zorientowanej na jakość i efektywność procesów edukacyjnych. Walorem pracy jest skupienie się na jednej ze strategii poprawy osiągnięć uczniów przez nauczyciela jaką jest kooperatywne uczenie się (uczenie się we współpracy). W dodatku badania zostały zaprogramowane nie tylko na rozpoznanie poziomu wiedzy, postaw, czy doświadczeń nauczycieli w pracy z koncepcją kooperatywnego uczenia się/ uczenia się we współpracy, ale też na zidentyfikowaniu czynników wspierających i utrudniających korzystanie z tej koncepcji w szkołach naszego kraju. Na tym nie koniec, w wyniku przeprowadzonego eksperymentu została wypracowana ścieżka wsparcia potrzebnego nauczycielom. Już samo podejście do problematyki sprawia, iż badania mają znaczący wkład w doskonalenie praktyki zarówno wsparcia nauczyciela w zawodzie, jak i przygotowania do wykonywania zawodu (kształcenie nauczycieli).

W mojej ocenie praca doktorska Pani mgr Anny Abramczyk na temat „Związek między rozwojem kompetencji zawodowych nauczyciela a włączeniem określonej strategii do praktyki edukacyjnej na przykładzie koncepcji kooperatywnego uczenia się” (Zusammenhang zwischen der Kompetenzentwicklung und der Einbeziehung einer bestimmten Strategie in die pädagogische Praxis am Beispiel des kooperativen Lernens) zasługuje na uznanie. Skłoniła mnie również do kilku ważnych refleksji, którymi chciałabym się na wstępie podzielić, bowiem rzutują na wysoką moją ocenę całego dzieła. Pierwsza związana jest z osadzeniem przedmiotu badań w szerokim polu analiz i badań efektywności i poprawy edukacji w instytucji szkoły (*School Effectiveness and Improvement*). Druga i trzecia z perspektywą analityczną i badawczą oraz dalej - udaną próbą przyjęcia ramy teoretycznej, która ukierunkowała badania i pozwoliła wykazać potencjał kooperatywnego uczenia się, jako wysoce efektywnego

sposobu poprawy jakości edukacji i uczniowskich osiągnięć oraz wykazać dowody tej skuteczności. W pracy znajduję nie tylko wartościowe założenia i rozpoznanie jednej ze strategii zorientowanej na efektywność edukacji, ale jeden z ważnych kroków (by nie powiedzieć kluczowy) wyjścia z impasu szkoły i nauczycieli, którzy nie podejmują działań (nie są wyposażeni w odpowiednią wiedzę i umiejętności) w oczekiwanym kierunku. W tym miejscu wyłania się czwarty walor pracy, a mianowicie wykorzystanie dorobku badawczego Niemiec, kraju który dla nas z racji doświadczeń organizacyjnych przejętych z Prus, jest nam dużo bliższy, niż doświadczenia anglosaskie.

1. Efektywność edukacji w instytucji szkoły jest postrzegana jako proces, który znacząco przyczynia się do zwiększenia potencjału edukacyjnego szkoły i wzrostu osiągnięć uczniów. Może być inicjowany z zewnątrz lub/i podejmowany przez podmioty reprezentujące szkołę. Ważnym aspektem tego procesu jest konieczność utrzymania osiągniętych rezultatów w dłuższym wymiarze czasu - czyli trwałość procesu. Warto zauważyć, że badania tego typu uwzględniają różne zmienne, które są istotne w projekcie poprawy uczniowskich osiągnięć (D.U. Levine & L. W. Lezotte; P. Sammons, J. Hillman & P. Mortimore). W Polsce bez wątpienia brakuje porównywalnych badań, nowatorskich, spójnych i wieloaspektowych. Ze względu na czasochłonność i szeroki ich zasięg podejmowane są częściej prace fragmentaryczne nad elementami sprawnego funkcjonowania szkoły, z orientacją na osiągnięcia uczniów. Nie dziwi, że częściej podejmowane są prace nad elementami sprawnego funkcjonowania szkoły czy pracy nauczyciela w uzyskiwaniu wysokich osiągnięć uczniów. Taki kierunek poszukiwań znajduję w dysertacji doktorskiej Pani mgr Anny Abramczyk, która skupia się na rozpoznaniu efektywności uczenia się kooperacyjnego w aspekcie kompetencji nauczyciela. Empiryczne dowody uzyskiwane przez badaczy wskazują na znaczenie kooperatywnego uczenia się i roli nauczyciela nie tylko w jego stosowaniu ale szerzej, we wzroście efektywności procesów nauczania i uczenia się (L. Darling-Hammond, J. Bransford; L. Darling-Hammond, R. Rothman; Falmer; A. Schleicher; L. Darling-Hammond, D. Burns, C. Campbell, A.L. Goodwin, K. Hammerness, E-L Low, A. McIntyre, M. Sato, K. Zeichner). Przyjęcie ograniczenia pola uwarunkowań efektywności edukacyjnej do rozpoznania potencjału kooperatywnego uczenia się oraz w dużym stopniu możliwości przygotowania nauczycieli do pracy wyzwalającej u uczniów uczenie się we współpracy nie dziwi, bowiem Autorka badań prowadząc je samodzielnie, musiała niewątpliwie przyjąć wyraźne ramy eksplorowanego pola.

W efekcie praca zwraca szczególną uwagę na jeden z najważniejszych czynników wskazanych przez Johna Hattiego – a mianowicie wpływ nauczycieli na proces nauczania – uczenia się, a dokładnie na jego najbardziej efektywny wymiar uczenia się we współpracy. Tym samym badania wprost nawiązują do roli nauczyciela w tworzeniu wysokiej jakości edukacji, a rezultaty do konieczności zmian w kształceniu nauczycieli oraz dalej – doskonaleniu w zawodzie (F. Korthagen, J. Loughran & T. Russell 2006). Uzyskane rezultaty potwierdzają założenie, że potencjał szkoły wyłania się z potencjału nauczycieli, którzy są najbardziej wartościowym jej zasobem (Ch. Day 2004).

2. Drugim wysoko ocenionym przeze mnie walorem pracy jest koncepcja analityczna i badawcza stanowiąca ramy teoretyczne. Autorka pracy w opracowaniu

modelu kooperatywnego uczenia się, jego cech, warunków zapewniających skuteczność oraz wybranych metod i technik integruje szereg teorii i podejść badawczych. Wykorzystała dorobek teoretyczny i badawczy: R. Slavin, D.W. Johnson & R.T. Johnson, F. Borsch, N. Green & K. Green, A. Huber, S. Traub & K. Konrad. W opisie kompetencji zawodowych nauczycieli przyjęła założenia modelu COACTIV (J. Baumert & M. Kunter). Ramy efektywności szkoleń opracowała zgodnie z modelem F. Lipowsky'ego oraz dorobkiem w tej dziedzinie H. Altrichtera, N. Göba, F. Lipowsky 'ego & D. Rzejak. Skuteczność procesu wdrożeniowego treści szkoleniowych do praktyki edukacyjnej zostały zinterpretowane na podbudowie teorii transferu, m.in.. T. Baldwina & K. Forda. Poczucie skuteczności własnej oraz sposoby jego podnoszenia zostały wyprowadzone ze społeczno-poznawczej teorii A. Bandury i teorii autodeterminacji i motywacji R. M. Rayana i E. L. Deci'ego. Ważnym dopełnieniem było określenie możliwości wpływania na przekonania nauczycieli oraz mechanizmy ich zmiany, które wyprowadzono z subiektywnych teorii nauczycieli D. Wahla i teorii planowanego działania – I. Ajzena & M. Fishbeina. Dalej jak zaznacza Pani Anna Abramczyk, prace m.in. J. Hattie'go i H. Timperley były podstawą opisu skuteczności coachingu i feedbacku w działaniach szkoleniowych. W tym rzetelnie udokumentowanym przez Autorkę uzasadnieniu przyjęcia określonego ujęcia teoretycznego/badawczego wyrażona została rzetelność badawcza zaprogramowanych badań naukowych. Pozwala to widzieć Panią mgr Annę Abramczyk jako osobę o wysokiej świadomości osadzenia własnego dorobku badawczego na polu poprawy jakości i efektywności pracy nauczyciela i szkoły. Trochę szkoda, że Autorka, tak rzetelnie opracowanego projektu nie przedstawiła go w formie graficznej i choć nie podważa to wysokiej mojej oceny, jest jeszcze możliwe przygotowanie tego w pracy nad publikacją w formie książki – do czego oczywiście bardzo zachęcam, bowiem ułatwi odbiór tak ciekawych badań szerokiemu gronu czytelników. W efekcie wypracowanie teoretycznej ramy badań wpisało je w międzynarodowy nurt poszukiwań oraz badań efektywności i poprawy pracy szkoły (*School Effectiveness and Improvement*), dla którego można przyjąć określenie „rozwoju szkoły” – pojęcia zakorzenionego w obszarze krajów niemieckojęzycznych (*Schulentwicklung*).

3. Trzecim walorem pracy jest przeprowadzenie udanej próby implementacji ramy teoretycznej w badania. Pozwoliło to wypracować kroki postępowania badawczego, dobrać odpowiednie narzędzia i procedury oraz utrzymać dyscyplinę. W efekcie otrzymujemy dobrze zaprogramowane badania z wyprowadzoną i uzasadnioną kolejnością od założeń po rezultaty, zorientowane na wykazanie potencjału kooperatywnego uczenia się, jako wysoce efektywnego sposobu poprawy jakości edukacji i uczniowskich osiągnięć. Jednocześnie możemy wnikać w uwarunkowania tej skuteczności w polskich realiach – zanurzyć się w otaczającej nas rzeczywistości i doświadczyć krok, po kroku procesu poprawy. Uzyskane przez Annę Abramczyk rezultaty, w tym proces szkoleniowy, przygotowujący do realizowanego przez badaczkę eksperymentu można uznać za udaną próbę wdrożenia nauczycieli do stosowania jednej wysoce efektywnej strategii zorientowanej na poprawę edukacji – zdolności efektywnego uczenia się, jako krok w kierunku głębokiego uczenia się (*deep learning*) (J. Quinn, J. McEachen, M. Fullan, M. Gardner). Udany sposób przeprowadzenia nauczycieli, wzmocnienia ich wiedzy i umiejętności

kooperatywnego uczenia się stanowi jeden z ważnych kroków (by nie powiedzieć kluczowy) wyjścia z impasu nauczycieli i szkoły. Otrzymujemy również doskonały materiał pod przebudowę kształcenia i doskonalenia nauczycieli w obszarach, w których nie są podejmowane działania w oczekiwanym kierunku.

4. Warto podkreślić, że znaczenie badań zorientowanych na poprawę jakości i efektywności edukacji w instytucji szkoły nie maleje a rośnie i otwiera drogę do rozpoznania dwiedzionych już badań na polu anglosaskim i osadzenia ich w rodzimych kontekstach innych krajów celem rozpoznania ułatwień oraz ograniczeń realizacji nowych strategii. Promotorstwo Pani Prof. Susanne Jurkowski ma w tym przypadku szczególne znaczenie, które wynika z dużych doświadczeń rozpoznawania tego pola badawczego w Niemczech. W doskonaleniu rodzimych rozwiązań edukacyjnych, ma to dodatkowy walor. Możemy nie tylko mieć ogląd co i jak powinniśmy wprowadzić, czy umocnić, ale także poznać jak ten proces może przebiegać w kraju o bliższej nam tradycji oświatowej. Po rozbiorach Polska przejęła rozwiązania Prus, nie tylko organizacji i zarządzania szkolnictwem lecz także kształcenia nauczycieli. Stąd warto poświęcić większą uwagę doświadczeniom niemieckim: osiągnięciom oraz problemom czy dylematom, co podkreśla Bogusław Śliwerski w słowach: „Współcześnie polska pedagogika szkoły jest bliższa niemieckiej, niż brytyjskiej czy amerykańskiej. Aż dziwne się wydaje, że urzędnicy czy eksperci MEN podróżują do Wielkiej Brytanii czy nawet USA, by przynieść do Polski rozwiązania, które dalece różnią się nie tylko z naszym ustrojem szkolnym, ale także z kulturą, tradycjami i kontynentalnym systemem wartości” (B. Śliwerski).

Współcześnie rola nauczycieli w zapewnianiu wysokiej jakości edukacji, ale także możliwości uzyskiwania jej poprawy została powszechnie uznana. W tej sytuacji niezwykle ważne wydaje się zwrócenie uwagi na to jak przebiega proces poprawy efektywności edukacji, jak ten proces realizować w codziennej praktyce. Tym samym, za niezwykle cenne należy uznać rozpoznanie skutecznych, popartych badaniami naukowymi, sposobów praktykowania poprawy nauczania przez kadrę nauczycieli. Jednocześnie warto zadbać, ale to już kierunek na przyszłość, jak utrzymać kierunek badań i sprawdzać szanse utrzymania tego procesu (tendencji wzrostowej), czyli trwałej poprawy. Już ta drobna uwaga na marginesie wskazuje jak wielki potencjał zawarty jest w badaniu zaprojektowanym i przeprowadzonym w realiach polskiej edukacji i możliwości realnej poprawy.

* * *

Nie ulega dla mnie wątpliwości, że praca zasługuje na uwagę. Wzmaga ją koncentracja na podjętym problemie, analizy bez zbędnych dywagacji rozmywających istotę prezentacji założeń jak i rezultatów badań. To wysoce konkretne podejście i lekkość poruszania po rozpoznanych teoriach i podejściach Autorka opanowała znakomicie. Potwierdziła trudną sztukę prowadzenia badań i analiz interdyscyplinarnych oraz stworzenia odpowiednich logicznych powiązań przyczynowo-skutkowych – w ramach globalnej struktury pracy doktorskiej. Uwagę zwraca niebanalność przyjętych rozwiązań naukowych, sposób prowadzonych narracji i analiz oraz erudycja, zaś uzyskane przez Panią mgr Annę Abramczyk rezultaty badawcze są konkretne i ważne naukowo. Pod względem formalnym praca jest poprawnie skonstruowana i w całości dotyczy zapowiedzianej w tytule problematyki.

Moje uznanie i wysoką oceną kieruję przede wszystkim pod adresem warsztatu naukowego – spełniającego wszystkie kryteria dysertacji doktorskiej. W efekcie praca wypełnia lukę w toczącej się debacie (również w naszym kraju) na temat poprawy efektywności i jakości procesów edukacyjnych.

Przygotowana przez Panią mgr Annę Abramczyk rozprawa składa się ze wstępu, trzech rozdziałów, bibliografii, aneksu. Uzupełnia ją abstrakt, skrupulatnie opracowany wykaz tabel i schematów. Struktura dysertacji jest klarowna, dobrze przemyślana i odpowiednio rozwinięta. Przyjęta kolejność prezentowanych rozdziałów ma charakter problemowy i stanowi spójną całość. Analiza kluczowych dla zjawiska podejść i ujęć teoretycznych oraz ich interpretacja – to tzw. część teoretyczna szczegółowo rozwinięta w rozdziale I. Dalej na teoretycznej podbudowie przedstawione zostały w rozdziale II założenia badawcze i dokonana analiza materiału badawczego dwóch rozdzielnie opracowanych badań – dzieląc rozdział na dwie części. Zawarte w rozdziale II części nie tyle dopełniają się, co wynikają jedna z drugiej, stanowiąc całość rezultatów badawczych poddanych dyskusji w rozdziale III.

Rozdział pierwszy o ogólnej nazwie Teoretyczne podstawy (s.9-59) (*Theoretische Grundlagen*) został bardzo szczegółowo omówiony przez Autorkę, co ma wyraz w bardzo rozbudowanej strukturze pięciu podrozdziałów. Pierwszy z nich – „Kooperatywne uczenie się” (Kooperatives Lernen) (s.10-21) zwraca uwagę na sposób rozumienia kluczowej w badaniu kategorii, która w ostatnich kilku dekadach została poddana intensywnym badaniom ukazując pozytywne skutki jej stosowania w klasie szkolnej. To ważny rozdział wnikliwie analizujący ugruntowane już wnioski badaczy zgłębiających na tym polu badania. Dlatego w tej części analiz zaprezentowane zostały wiodące ujęcia definicyjne kooperatywnego uczenia się, wskazujące na różnice eksponowanych cech w zależności od wybranej przez ich autorów perspektywy (11-13). Omówiono wiele różnych przykładów kooperacyjnych metod nauczania i ich zastosowanie w efektywnym nauczaniu i uczeniu się (s.13-16). Ważnym dopełnieniem rozdziału jest analiza wybranych ujęć teoretycznych efektywności kooperatywnego uczenia się, jako procesu pozytywnie oddziaływującego na klasę – w tym znaczenie różnych czynników decydujących o różnicy efektów (s.16-20). Z drugiej strony omówiono utrudnienia osadzone w realiach szkoły, które utrudniają osiągnięcie pozytywnych efektów – w praktyce wymagają od nauczyciela przewyciężenia istniejących ograniczeń. Autorka przywołując rezultaty badań przeprowadzonych w Niemczech, Szwajcarii, czy Kanadzie i Wielkiej Brytanii wykazuje, iż mimo atrakcyjności kooperatywnego uczenia się i dowiedzionej wysokiej efektywności procesu przekładającego się na wzrost uczniowskich osiągnięć, częstotliwość stosowania tej strategii w praktyce okazuje się niska (s.20). Zaprezentowane w podrozdziale pierwszym dowiedzione przez Autorkę argumenty, utwierdziły ją tylko w przekonaniu konieczności rozpoznania tego pola w rodzimych warunkach z ukierunkowaniem na poszukiwanie wyjścia z impasu. Jak podkreśla „Na wielu płaszczyznach koncepcja (kooperatywnego uczenia się) okazała się skuteczna, jednak realizacja zorientowana na osiągnięcie pożądanego efektów jest wymagającym zadaniem i wiąże się z potrzebą wsparcia nauczycieli i przygotowania ofert doskonalenia” (s.21). Uwaga ta zaowocowała poszukiwaniem rozwiązań – wyjścia z tej niekorzystnej sytuacji i zaprojektowania skutecznych rozwiązań.

Dopełnia to drugi podrozdział „Kompetencje nauczycieli” (Lehrerkompetenzen) (s.22–30), w którym Autorka prezentuje model Coactiv (Kunter i in., 2011) i jego **potencjał** badawczy w rozpoznaniu pomiaru kompetencji w zakresie uczenia się kooperatywnego (stanu wiedzy, przekonań i praktyki dydaktycznej w zakresie wspólnego uczenia się). Trzeci z podrozdziałów „Skuteczne doskonalenie zawodowe” (Eine wirksame Fortbildung) (s. 30 – 34) rozwija przyjęty porządek analiz i uzasadnia ważność prowadzonych szkoleń, dokonuje ich analizy i wskazuje zakres. „Działania mogące ułatwiać transfer wiedzy z zakresu doskonalenia zawodowego w trakcie zajęć lekcyjnych” (Maßnahmen, die den Transfer der Fortbildungsinhalte in den Unterricht wirksam machen können) (s.34 – 57) - to tytuł rozdziału czwartego, który wyjaśnia istotę kursów szkoleniowych jako „pozytywny wpływ na zdolność uczestników do działania, a nie tylko zwiększenie ich wiedzy” (s.34). Podrozdział piąty o tytule „Odniesienie teoretyczne do badań” (Theoriebezug zu den Studien) (s.57- 69), stanowi podsumowanie przywołanych w tej części uzasadnień pod badania własne. Jak podkreśla: „Celem pracy było potwierdzenie i wyjaśnienie przyczyn, w opinii autorki, zbyt rzadkiego, stosowania koncepcji, a ponadto opracowanie rozwiązania dającego perspektywę zmiany. Podjęte zostały też starania w dążeniu do maksymalizacji jego skuteczności” (s.153). Walorem tej części jest precyzyjne odwoływanie się do bogatej literatury przedmiotu, praca z kluczową kategorią, która tu pulsuje w każdej z analizowanych perspektyw.

Rozdział II składa się zasadniczo z dwóch wyraźnie wyeksponowanych części – adekwatnie do realizowanych przez Doktorantkę dwóch części badań - jak podaje mgr Anna Abramczyk „Zaplanowane i przeprowadzone zostały dwa badania ilościowe, epistemologicznie usytuowane w paradygmacie normatywnym” (s.153). Przyjęta struktura treści jest jednak trochę nietypowa. Bowiem zamiast oddzielnie zaprezentowanych metodologicznych założeń badań własnych, a następnie prezentacji wyników tychże badań, znajdujemy tu powiązanie metodologicznych założeń badania pierwszego i omówienie uzyskanych rezultatów oraz podobną konstrukcję w prezentacji założeń, przebiegu i rezultatów badania drugiego. Mimo tej odmienności od klasycznej struktury prac badawczych uzyskujemy bardzo spójny i logiczny wywód, w którym można mieć odczucie „towarzyszenia” Autorce w etapach procesu badawczego, postępując z Nią krok po kroku. To ciekawy zabieg pozwalający na wrażenie uczestnictwa/ prowadzenia badań razem z Panią Abramczyk. Warto podkreślić, że prezentowane w części metodologicznej segmenty badań zostały ujęte prawidłowo i przedstawione klarownie. W części pierwszej badania (Untersuchung I) (s.63-87) uzasadnione zostały przyjęte założenia badań eksploracyjnych przeprowadzonych na próbie 1495 nauczycieli języków obcych, według schematu korelacyjnego. Jak podkreśla Autorka „ Jego celem był opis wiedzy, przekonań i praktyk nauczycieli w odniesieniu do kooperatywnego uczenia się oraz wyjaśnienie 154 zależności między tymi istotnymi kompetencjami zawodowymi nauczycieli. Podjęto również próbę identyfikacji czynników utrudniających stosowanie koncepcji” (s.153). Treść wskazuje, że Autorka zna zasady projektowania badań w naukach społecznych oraz istotne w tej części dane przedstawia bardzo starannie, w sposób sprawny i kompletny.

Jednocześnie Badaczka ma wysoką świadomość możliwości i ograniczeń wynikających z przyjętego podejścia. Zwraca tym samym uwagę, iż w przyjętym celu

badania nie ulepsza teorii, ale praktykę. Ten aspekt rozwija w części drugiej, której badania zostały przeprowadzone przy wykorzystaniu metody eksperymentu pedagogicznego w dwóch grupach: eksperymentalnej (26 osób) i kontrolnej (27 osób) z powtarzaniem pomiarów (pre- i posttest). W podstępowaniu weryfikacyjnym Autorka wykorzystwała dobrze dobrane techniki i narzędzia pozwalające na dokonanie pomiaru. Jak uzasadnia „W jego toku poddano weryfikacji założenia dotyczące związku między kompetencjami zawodowymi uczestników, a efektywnością transferu treści, zaproponowanego im szkolenia, do ich praktyki edukacyjnej. W grupie eksperymentalnej dokonano dodatkowo manipulacji, polegającej na wdrożeniu dodatkowych oddziaływań, które miały doprowadzić do istotnie większego wzrostu poczucia skuteczności własnej uczestników w porównaniu z grupą kontrolną. Założono związek przyczynowo - skutkowy między poczuciem skuteczności własnej, a działaniami nauczycieli związanymi z wdrażaniem uczenia się przez współpracę” (s. 154). Wskazane w rozdziale jego części i ich treść wskazuje, że Autorka zna zasady projektowania badań w naukach społecznych oraz, iż istotne dane przedstawia bardzo starannie, w sposób sprawny i kompletny. Dobrym przykładem rzetelności badawczej jest krytyczne, analityczne przedstawienie „sposobu myślenia” i przyjętych rozstrzygnięć, w tym oceny korzyści jak i zagrożeń w wyborze strategii badawczej.

Omawiane po każdej z części rezultaty badania, jak i wnioski końcowe, to najbardziej wartościowa część pracy. Pani mgr Anna Abramczyk bardzo rzetelnie potraktowała analizy z badań i konsekwentnie oraz z sukcesem przeprowadziła zamysł badawczy. Z dużą starannością prezentuje rezultaty badań, porządkuje w tabelach zgodnie z przyjętymi kategoriami. Taka konstrukcja prezentacji analiz nie tylko ułatwia odbiór treści i „wejście” w sposób myślenia badacza, który przeprowadza nas przez meandry badań krok po kroku przez wszystkie wcześniej przyjęte założenia. Całość dobrze oddaje przebieg zjawisk. Wysoko oceniam warsztat naukowy – niebanalność przyjętych rozwiązań naukowych, twórcze zaangażowanie Autorki, jej cierpliwość w czasochłonnym badaniu oraz co niezwykle ważne w prezentacji swojej pracy - erudycję.

Mogę jedynie przyznać, że Doktorantka zbudowała nie tylko niezwykle interesujący, ale też wzorcowy projekt o dużym znaczeniu dla praktyki i możliwości poprawy pracy nauczyciela w strategii kooperatywnego uczenia. Nie oznacza to oczywiście, że jest to proces łatwy, ale z pewnością możliwy. Tym samym z pełnym przekonaniem mogę uznać problematykę podjętą przez panią mgr Annę Abramczyk za doniosłą badawczo i wyeksponować kilka jej cech:

- adekwatność – praca wpisuje się w nowe, mało jeszcze rozpoznane kwestie dotyczące jakości i efektywności procesów edukacyjnych/wewnątrzszkolnych;
- użyteczność – odsłaniają rolę uczenia się kooperatywnego w procesach zorientowanych na głębokie uczenie się (deep learning), budowania jakości i efektywności (poprawy) edukacji w szkole;
- perspektywiczność – praca ukierunkowana jest na poszukiwanie nowych sposobów oddziaływania na procesy nauczania i uczenia się w warunkach instytucji edukacyjnych. Stawia wyzwania przed koniecznością przebudowy procesu kształcenia nauczycieli i form doskonalenia w zawodzie;
- nowatorstwo – podjęty temat, mimo znanego w naszym kraju dorobku anglosaskiego, nie jest jeszcze wystarczająco dobrze rozpoznany w rodzimych

uwarunkowaniach polskiej szkoły i z tej perspektywy badania mają charakter pionierski, czego dowodem jest brak opracowań o takim charakterze.

Promowane podejście wskazuje na konieczność zmiany pracy szkoły i relacji współtworzących jej codzienność. Dowodzi konieczność odrzucenia prostego założenia, iż korekty szkolno-organizacyjne, jak i zewnętrzne regulacje same z siebie nie doprowadzą do wysokiej efektywności pracy nauczycieli /szkoły zorientowanej na jakość. Autorka uczula na potrzebę przyglądania się szkolnemu życiu i procesom w nim zachodzącym. Te ważne inicjatywy na rzecz zmiany i poprawy jakości edukacji są problematyczne dla systemów edukacyjnych, które nie mają silnej tradycji w poprawie jakości pracy szkoły. Tym bardziej warto docenić dowody, w których nauczyciele wyłaniają się jako znacząca siła zmian – zmiany te wyrażają się na poziomie pracy uczniów, funkcjonowania klas w codziennych sytuacjach szkolnych. Autorka swoim projektem badań udowadnia, że możliwe są działania systemowe, zorientowane na zmiany procesu kształcenia i doskonalenia nauczycieli. Innym efektem rozumienia i stosowania metody kooperatywnego uczenia się / uczenia się we współpracy jest jej stosowanie z innymi nauczycielami w formie profesjonalnych wspólnot uczących się. Współcześnie jest to filar rozwoju profesjonalizmu nauczycieli w miejscu pracy, w drodze do utworzenia szkoły jako organizacji uczącej się. Można to podsumować powiedzeniem, bardzo powszechnie przywoływanym przez nauczycieli w Singapurze: nauczyciel wchodząc do zawodu jest indywidualistą, współpracując z innymi nauczycielami – staje się profesjonalistą.

Walorem przeprowadzonych badań jest przyjęcie interdyscyplinarnej perspektywy. Eksplikacje teoretyczno-badawcze oscylują wokół problemów poruszanych przez nie tylko współczesną aksjologię pedagogiki, dydaktykę, pedeutologię, socjologię edukacji ale również politykę oświatową, czy też filozofię wychowania oraz szerzej: psychologię, socjologię i zarządzanie (jakością). Zabieg ten dowodzi ogólnej wiedzy teoretycznej Autorki w dziedzinie nauk pedagogicznych a także szerzej – społecznych. Zaś konsekwentnie realizowane holistyczne podejście do problemu udowadnia, iż Autorka opanowała w stopniu zadowalającym trudną sztukę prowadzenia analiz interdyscyplinarnych oraz stworzenia odpowiednich logicznych powiązań przyczynowo-skutkowych – w ramach globalnej struktury pracy doktorskiej.

Podziwiam nakład pracy, konsekwencję, a czasami pewnie i upór w przeprowadzeniu wszystkich założeń projektu. Pani mgr Anny Abramczyk bezspornie wykazała, że nie stroni od łatwych rozwiązań, prostych wniosków, czy też jednoznacznych rozstrzygnięć. Bada wysunięte problemy skrupulatnie i wszechstronnie mając na uwadze ich złożoność i wielostronność. W efekcie tak postawionego zabiegu, powstał niezwykle ciekawy materiał, który bez wątpienia warto i należy opublikować.

* * *

W konkluzji z pełną odpowiedzialnością wyrażam przekonanie, że napisana pod kierunkiem Pani Prof. Dr Susanne Jurkowski praca Pani mgr Anny Abramczyk pt. „Związek między rozwojem kompetencji zawodowych nauczyciela a włączeniem określonej strategii do praktyki edukacyjnej na przykładzie koncepcji kooperatywnego uczenia się” (Zusammenhang zwischen der Kompetenzentwicklung und der Einbeziehung einer bestimmten Strategie in die pädagogische Praxis am Beispiel des

kooperativen Lernens) jest pozycją nowatorską i wartościową poznawczo. Autorka opracowała podjęty temat w sposób rzetelny, wskazując na umiejętność prowadzenia wielopłaszczyznowych interdyscyplinarnych analiz z uzyskanych materiałów badawczych. Wykazała również bezsporną znajomość podstaw teoretycznych badanego problemu. Wiele analiz przedstawionych w pracy ma nowatorski i oryginalny charakter i stanowi niezaprzeczalny wkład Autorki w dalszy rozwój i poszerzenie pól badawczych we współczesnej pedagogice.

Na tej podstawie stwierdzam, iż przedstawiona do recenzji praca Pani mgr Anny Abramczyk spełnia wymogi obowiązującej Ustawy w części dotyczącej warunków nadawania stopni naukowych (art. 187 ust.1i2 ustawy z dnia 20 lipca 2018r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, Dz.U.2021.478t.j.ze zm.). Stawiam więc wniosek o przyjęcie dysertacji oraz dopuszczenie Kandydatki do dalszych etapów procedury doktoryzowania. Jednocześnie ze względu uzasadnione przez mnie walory naukowe całego dzieła proponuję wyróżnić tę dysertację.

Trowsad

